

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Щурик Ірини Михайлівни
«Психолого-педагогічні чинники оптимізації внутрішньої картини
здоров'я підлітків з набутими вадами опорно-рухового апарату»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за
спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Дисертаційне дослідження Ірини Щурик виконане в рамках актуального нині вектору психологічних студій, адже воно сконцентроване на вивченні проблеми якісного психолого-педагогічного відновлення здоров'я особистості підлітка з набутими вадами опорно-рухового апарату. Доробки сучасних психологів, присвячені зазначеній тематиці, засвідчують, що будь-які отримані вади осіб цього віку негативно впливають на становлення особистості, роблять поведінку проблемною, внутрішньо суперечливою. Такий підліток перебуває в особливій ситуації розвитку, оскільки вирішує складні питання власного становлення, водночас адаптуючись до умов захворювання. З огляду на таку постановку проблеми, ми маємо всі підстави для підтвердження про актуальність та своєчасність обраного наукового пошуку психолого-педагогічних чинників оптимізації внутрішньої картини здоров'я підлітків з набутими вадами опорно-рухового апарату.

Представлене до розгляду дисертаційне дослідження є важливим і актуальним для вікової та педагогічної психології, оскільки феномен внутрішньої картини здоров'я формується у процесі розвитку особистості й зумовлюється психологічними особливостями кожного вікового періоду, станом здоров'я та ставленням оточення.

У заявленій темі дисертації Ірина Щурик ставить адекватну мету дисертаційного дослідження, для досягнення якої було реалізовано низку конкретних завдань, якісний та кількісний аналіз результатів експерименту, застосування методів математичної статистики, а також запропоновано програму оптимізації внутрішньої картини здоров'я підлітка з набутими вадами опорно-рухового апарату, яка є комплексною і побудованою на

основі міждисциплінарного підходу з урахуванням індивідуальних потреб і ресурсів одужання.

Теоретичний блок дисертації присвячений ґрунтовному аналізу наукових досліджень проблеми психологічних особливостей підлітків з набутими вадами опорно-рухового апарату в психолого-педагогічній літературі. Дослідниця подає загальну характеристику цих підлітків, виокремлює їхні психологічні особливості і доводить, що досвід здоров'я вирізняє їх від підлітків з вродженими вадами розвитку. Так, величезний обсяг опрацювання існуючих теоретико-методологічних підходів у вивченні особливостей впливу травмуючих подій на особистість підлітка дав змогу конкретизувати визначення Я-концепції такого підлітка. Проведений теоретичний аналіз дав змогу авторці обґрунтувати внутрішню картину здоров'я підлітків з набутими вадами опорно-рухового апарату як складне динамічне утворення у самосвідомості, що містить суб'єктивне уявлення про своє здоров'я; усвідомлення біологічних ресурсів і можливостей; самооцінку здоров'я, способи його підтримання та збереження; емоційні переживання, пов'язані із здоров'ям. Ґрунтовним є диференційний аналіз внутрішньої картини здоров'я у єдності його складових.

У другому розділі, завдяки логічному та прозорому плануванню етапів емпіричного дослідження та підбраному комплексу методів, реалізовано вивчення феномену «внутрішня картина здоров'я» у підлітковому віці в єдності структурних компонентів: сенситивного, емоційного, когнітивного, ціннісно-мотиваційного та поведінкового. Авторці вдалося з'ясувати уявлення підлітків про власне здоров'я в континумі «здоров'я/хвороба», виокремити рівень прийняття відповідальності за стан здоров'я, визначити стратегії поведінки підлітка з набутими функціональними порушеннями щодо підтримки та збереження власного здоров'я.

Варто зазначити грамотне використання статистичної обробки емпіричного матеріалу, який здійснений якісно, а інтерпретація є адекватною і задовольняє завдання дослідження.

Також у цьому розділі дисертантка окреслила основні компоненти внутрішньої картини здоров'я підлітків з набутими порушеннями опорно-рухового апарату, до яких входять розвиток негативного самоствавлення, неприйняття власного Я, зниження самоповаги, підвищений рівень агресивності, самозвинувачення. Авторка виділяє емоційно-оцінкову складову внутрішньої картини здоров'я, яка відображає ставлення підлітків до себе, до своєї хвороби та фізичний образ Я з гострим переживанням власного зовнішнього вигляду і яке він справляє враження на однолітків та оточуючих. Також заслуга Ірини Михайлівни полягає у тому, що вона, із послідовною логічністю та аргументованістю, змогла висвітлити та довести взаємозв'язок виокремлених страхів, які виникають у підлітковому віці, з самооцінкою, світоглядом підлітків, їх поведінковими проявами. Так, дисертантка зазначає, що у хворого підлітка спостерігається високий рівень агресивності, ворожості саме через наявне почуття власної неповноцінності, залежність та незадоволення потреби у теплих дружніх контактах з оточуючими; набуття підлітком вади ускладнюється внутрішніми переживаннями, конфліктами, відчуттям власної неповноцінності, що виражається у поведінці дитини. Протест підлітка виникає у формі неслухняності, грубості, впертості, агресивності.

У третьому розділі презентовано результати емпіричного вивчення та обґрунтовано специфіку оптимізації внутрішньої картини здоров'я підлітків з набутими вадами опорно-рухового апарату. Дисертанткою запропоновано програму, метою якої є система психологічного супроводу таких підлітків. Розроблена програма психологічного супроводу показала свою високу ефективність, так як результати її реалізації мали сприятливий вплив щодо розвитку позитивного психоемоційного стану, зменшення частоти соматичних гострих та хронічних захворювань, корекції негативних проявів. Варто відзначити комплексний та індивідуальний підходи до здійснення оптимізації внутрішньої картини здоров'я підлітків, які є ефективними для формування програм психологічної корекції дезадаптивних типів

внутрішньої картини здоров'я та оптимізації психоемоційного стану хворих підлітків із набутими вадами опорно-рухового апарату.

Висвітлення апробації програми є якісним і повним, її ефективність доведена постекспериментальним дослідженням із застосування адекватних методів та статистичним представленням.

Слід відзначити наукову обізнаність дисертантки, адже вона продемонструвала дослідницьку грамотність щодо розробки та застосування діагностичного інструментарію, за допомогою якого вдалося визначити психологічні чинники внутрішньої картини здоров'я підлітків з набутими вадами опорно-рухового апарату, зокрема: проактивна позиція у сфері здоров'я, здатність до саморегуляції; система ціннісних установок і орієнтацій щодо здоров'я, компетентність у сфері власного здоров'я; емоційно-мотиваційна компетентність, здатність до програмування своїх дій і поведінки; адекватність самооцінки і рівня домагань у сфері власного здоров'я; здатність до оцінювання та корекції способів досягнення результату відновлення та збереженні здоров'я; фрустраційна толерантність та здатність до рефлексії.

Дисертанткою розроблено й апробовано авторську програму оптимізації внутрішньої картини здоров'я підлітків з набутими вадами опорно-рухового апарату, що актуалізує педагогічні чинники її корекції: вправи із застосуванням арттерапії, тілесно-орієнтованої терапії, музикотерапії, психотерапії, працетерапії.

Іриною Михайлівною доведено, що необхідним є збільшення диференційованості уявлень про здоров'я, відповідальності, автономності та опори на особистий досвід під час вибору стратегії поведінки щодо покращення здоров'я. Вказано, що оптимізації потребують усі компоненти внутрішньої картини здоров'я підлітків з набутими вадами опорно-рухового апарату, такі як сенситивний компонент, емоційний компонент, когнітивний компонент, ціннісно-мотиваційний компонент та поведінковий компонент.

Авторкою дисертаційного дослідження зроблено осяжні та аргументовані висновки, які концентрують базові положення дослідження.

Загалом, аналіз змістового наповнення дисертації свідчить про логічність і завершеність побудови емпіричної роботи, здійсненою Іриною Щурик. Основні положення дисертаційного дослідження відображено в наукових публікаціях і результати дослідження достатньо апробовані на науково-практичних конференціях.

Вцілому, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Ірини Щурик, вона не позбавлена деяких дискусійних моментів, зокрема:

1. У емпіричній частині роботи під час інтерпретації результатів дослідження варто було б більшу увагу приділити гендерній диференціації вибірки, важливо знати, як вада впливає на хлопців і дівчат, якими є відмінності.

2. У програмі психологічного супроводу яскраво представлені методи групової роботи, а забезпеченню індивідуального підходу уваги приділено не достатньо.

3. Емпірична частина роботи показала важливість батьківських фігур у становленні особистості хворого підлітка, у формуванні конгруентної внутрішньої картини здоров'я. Можливо, реалізація корекційної програми показала б кращі результати і була більше результативною та ефективною при залученні до супровідного процесу батьків хворих підлітків.

4. Кваліфікаційна робота Ірини Щурик написана гарною науковолітературною мовою і в основному відповідно до діючих норм вітчизняного правопису. Зауваження стосується окремих випадків неналежного використання правил українського синтаксису та пунктуації, які присутні в тексті дисертації.

Пред'явлені побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження і не знижують наукової та практичної цінності представленої до захисту дисертаційної роботи, яка є змістовним, логічно завершеним, самостійно виконаним дослідженням, у якому знайшла

адекватне розв'язання проблема, що актуальна як для психологічної науки, так і для практики. Доцільність подальших наукових досліджень у обраному автором напрямку сумніву не викликає.

На підставі проведеного аналізу дисертації та автореферату можна стверджувати, що дисертація Ірини Щурик «Психолого-педагогічні чинники оптимізації внутрішньої картини здоров'я підлітків з набутими вадами опорно-рухового апарату» є цілісним самостійним завершеним науковим дослідженням, що має на меті теоретичну та практичну значущість, наукову новизну. Дисертаційне дослідження відповідає вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій «Порядку присудження наукових ступенів», затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 року, а її авторка, Щурик Ірина Михайлівна, заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент:

кандидат психологічних наук, доцент

Мушкевич Мирослава Іванівна,

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки

Мушкевич М. І.
ПІДПИС
ЗАСВІДОУЄ
11.06.2019

Східноєвропейський національний
університет ім. Василя Стефаника
П. № 03015/235
13.06.2019 р.